

แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมคุณค่า และความสำคัญด้านมรดกทางวัฒนธรรม วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช สู่การเสนอชื่อเป็นแหล่งมรดกโลก

วิรุจ ถิ่นนคร

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สำนักวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

virut_x@hotmail.com

บทคัดย่อ

พระบรมธาตุเจดีย์ เป็นเจดีย์ทรงลังกาหรือทรงระฆังอยู่ภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในหลายมิติ เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นต้นแบบ และคติความเชื่อที่ถ่ายทอดมาเป็นประเพณีที่สืบทอดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

เนื่องด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนราชการ และภาคเอกชนได้ร่วมกันเสนอให้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราชขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม สำนักวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้ศึกษาและออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่อนุรักษ์สำคัญ (core zone) บริเวณภายในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่อนุรักษ์สำคัญ โดยศึกษาจากเกณฑ์การพิจารณาในการขึ้นบัญชีแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของยูเนสโก กฎหมายต่างๆ ที่ควบคุมในพื้นที่ แนวคิดในการอนุรักษ์แหล่งมรดก ประวัติศาสตร์ ปรัชญา คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำผลการวิเคราะห์ทางด้านกายภาพในแต่ด้าน ซึ่งประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดิน เส้นทางสัญจร ที่เปิดโล่ง มุมมอง และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์และการกำหนดมาตรการควบคุมในด้านต่างๆ โดยสร้างคุณค่าเพื่อให้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่า และมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ตัวชี้วัด ในการประกาศคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล (Outstanding Universal Value: OUV) ของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจังหวัดนครศรีธรรมราช แหล่งมรดกโลก พื้นที่อนุรักษ์สำคัญ พื้นที่กันชน คุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล

The Guidelines on Landscape Improvement to Promote the Cultural Heritage Value and Significance of Wat Phra Mahathat Worramahawihan, Nakhon Si Thammarat for World Heritage Nomination

Wirut Thinnakorn

Department of Architecture, School of Architecture and Design, Walailak University

virut_x@hotmail.com

Abstract

Situated in Wat Phra Mahathat Worramahawihan, Nakhon Si Thammarat Province, Phra Borommathat Chedi, which is the Sri Lankan Buddhist art or bell-shaped stupa, has great historical and archaeological value on various aspects, namely the expansion of Buddhism in Southeast Asia, architectural heritage as well as beliefs and traditions in terms of customs practiced through time.

The city of Nakhon Si Thammarat including many public and private sectors altogether proposed Wat Phra Mahathat Worramahawihan, Nakhon Si Thammarat as a UNESCO's World Heritage site. School of Architecture and Design, Walailak University was assigned to study and design the renovation to the core zone of Wat Phra Mahathat Worramahawihan based on the World Heritage's selection criteria, law and regulations, heritage conservation method, history, beliefs, traditions and customs. Then, the findings on land use, thoroughfares, open space, visual perception, and cultural tourism management were utilized as the guidelines on landscape improvement and suggestions on imposing appropriate measures so as to underscore the importance of Wat Phra Mahathat Worramahawihan as a marked historic site and to meet the criteria of the UNESCO's assessment on Outstanding Universal Value (OUV) of cultural heritage sites.

Keywords: Wat Phra Mahathat Worramahawihan, Nakhon Si Thammarat, World Heritage sites, Core Zone, Buffer Zone, Outstanding Universal Value

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งเป็นปูชนียสถานที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของภาคใต้และประเทศไทย พระบรมธาตุเจดีย์สร้างขึ้นราวปลายพุทธศตวรรษที่ 17 ในยุคที่พุทธศาสนา ลัทธิลังกาวงศ์เผยแผ่และเจริญรุ่งเรืองที่นครศรีธรรมราช ซึ่งต่อมาได้ขยายวงกว้างไปยังอาณาจักรสุโขทัยและอยุธยา รวมถึงประเพณีที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนิกชนมาเป็นเวลานาน และส่งผลให้ผู้คนตระหนักถึงความสำคัญ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก

จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนราชการและภาคเอกชนได้ร่วมกันเสนอให้องค์พระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก (World Heritage nomination) และได้รับการขึ้นบัญชีเบื้องต้นมรดกโลก (Tentative List) อย่างเป็นทางการ ในการประชุมครั้งใหญ่ที่ 37 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2556 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการนำเสนอเพื่อขึ้นบัญชีมรดกโลกในเกณฑ์ข้อที่ 2 ข้อที่ 4 และข้อที่ 6

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเมืองเก่าสมัยอยุธยา และมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนแนวสันทรายเดิมที่เกิดจากการทับถมของตะกอนทรายเป็นระยะเวลานาน เมืองนครศรีธรรมราชมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแคบยาวที่เป็นเอกลักษณ์ในบริเวณพื้นที่ประกอบด้วยอาคารและสิ่งก่อสร้างสำคัญจำนวนมาก มีวัดพระมหาธาตุฯ และพระบรมธาตุเจดีย์เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่

ในปัจจุบันวัดพระมหาธาตุฯ เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการนำเสนอ

พระบรมธาตุเจดีย์ขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก จึงควรมีการศึกษาถึงประวัติและความสำคัญของพื้นที่อนุรักษ์สำคัญ (Core Zone) วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร และพื้นที่กันชน (Buffer Zone) รวมถึงการศึกษากิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความสำคัญให้พระบรมธาตุเจดีย์เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่า เป็นที่หมายตาของเมือง (landmark) และสามารถรองรับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยมีความสอดคล้องกับการประกาศคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากลของแหล่งมรดกวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและวิเคราะห์สิ่งที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่อนุรักษ์สำคัญบริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและพื้นที่กันชน
2. เพื่อเสนอรูปแบบการปรับภูมิทัศน์พื้นที่อนุรักษ์บริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและพื้นที่กันชนเพื่อรองรับกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมต่อพื้นที่อันประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดิน เส้นทางสัญจร ที่เปิดโล่งและมุมมอง โดยมีความสอดคล้องกับการประกาศคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากลของแหล่งมรดก (property)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเกณฑ์และกฎหมาย แนวคิดด้านการอนุรักษ์ ประวัติศาสตร์และปรัชญาความคิดความเชื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาศักยภาพของพื้นที่แหล่งมรดก รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่
2. การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) การออกสำรวจภาคสนามขั้นต้นประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดิน เส้นทางสัญจร ที่เปิดโล่งและมุมมอง รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อระบุปัญหาในพื้นที่ และทำการประเมินพื้นที่ด้วยสายตา (visualizing) ร่วมกับการจัดบันทึกลงบนแผนที่ (mapping)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และข้อ 2 เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่แหล่งมรดกโดยแบ่งออกเป็น การสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่แหล่งมรดก และแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่ ประกอบด้วย

- แนวคิดในการอนุรักษ์และปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่อนุรักษ์สำคัญวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญของแหล่งมรดก
- แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่กันชน โดยการใช้มาตรการควบคุมในพื้นที่
- แนวคิดในการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

ข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม

โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการนำเสนอเพื่อขึ้นบัญชีมรดกโลก ได้แก่

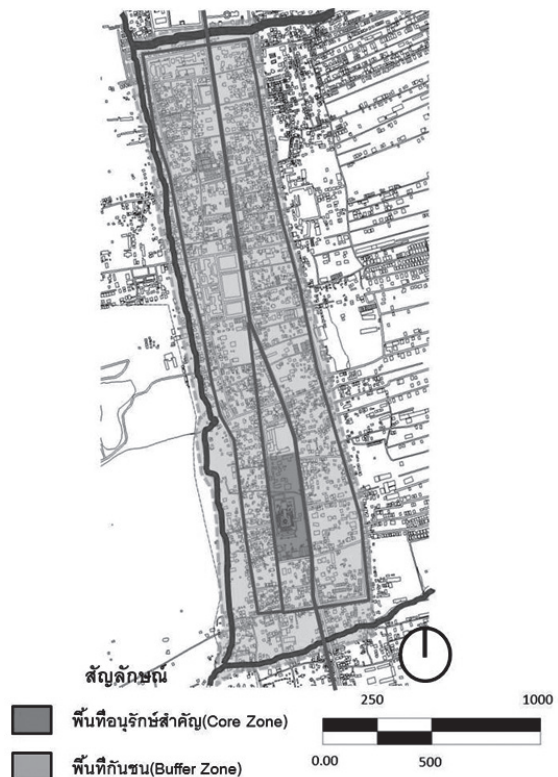
เกณฑ์ข้อที่ 2 สำคัญคือ การรับพุทธศาสนาเถรวาทลังกาวงศ์มาจากศรีลังกาเข้ามาในนครศรีธรรมราช แล้วแผ่ขยายไปยังสุโขทัย ทำให้พุทธศาสนาดั้งมั่นอยู่ในประเทศและเป็นศาสนาประจำชาติมาจนถึงปัจจุบัน

เกณฑ์ข้อที่ 4 สำคัญคือ องค์พระบรมธาตุเจดีย์มีรูปทรงที่เป็นต้นแบบของเจดีย์ทรงลังกาหรือทรงระฆังคว่ำซึ่งเป็นองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมแห่งพระพุทธศาสนาเถรวาทลังกาวงศ์ และอาณาจักรสุโขทัยและอยุธยาได้นำไปใช้ในเวลาต่อมา

เกณฑ์ข้อที่ 6 สำคัญคือ การสืบทอดประเพณีที่สำคัญต่อเนื่องมานานนับพันปี เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุซึ่งจัดขึ้นในวันมาฆบูชา และประเพณีสมโภชพระธาตุซึ่งจัดขึ้นในวันวิสาขบูชา

ขอบเขตพื้นที่แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ในการทำเอกสารประกอบการเสนอวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราชเข้าสู่บัญชีรายชื่อเบื้องต้น ได้มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งมรดกโลกวัดพระมหาธาตุฯ ไว้เบื้องต้นโดยกำหนดให้พื้นที่บริเวณวัดทั้งหมดเป็นพื้นที่อนุรักษ์สำคัญที่นำเสนอ (nominate property) มีเนื้อที่ประมาณ 32 ไร่ (5.14 เฮกเตอร์) และได้มีการกำหนดพื้นที่กันชนไว้เป็นพื้นที่โดยรอบประมาณ 638 ไร่ (102.48 เฮกเตอร์) (มหาวิทยาลัยศิลปากร 2539) โดยมีความพันธ์กับพื้นที่เมืองเก่าในสมัยอยุธยา ซึ่งมียุขเขตดังนี้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์สำคัญบริเวณวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและพื้นที่กันชน

ทิศเหนือ	จดคลองหน้าเมือง (คูเมืองเดิม)
ทิศใต้	จดคลองป่าเหล่า (คูเมืองเดิม)
ทิศตะวันออก	จดถนนศรีธรรมโศก
ทิศตะวันตก	จดคลองท้ายวัง (คูเมืองเดิม)

ความเข้าใจในสถานที่นั้น โดยแนวคิดนี้นำไปสู่หลักการของการอนุรักษ์ที่กำหนดว่าสถาปัตยกรรมใดควรร้อยย่ายออกจากที่ตั้งเดิมหรือไม่ เพื่อให้ส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญของแหล่งมรดก (สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม 2555)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ 3 ส่วนดังนี้

1. กฎหมายผังเมืองรวมจังหวัดนครศรีธรรมราช (ปรับปรุงครั้งที่ 2) พ.ศ. 2551 โดยมีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่อนุรักษ์สำคัญเป็นที่ดินประเภทสถาบันศาสนาและพื้นที่กันชนเป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
2. พ.ร.บ. โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งมีการควบคุมโบราณสถาน และข้อกำหนดการสร้างอาคารในพื้นที่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่กันชน ในการปรับปรุงต้องแจ้งและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมศิลปากร
3. เทศบัญญัติเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงอาคารบางประเภทในบริเวณเขตพื้นที่เมืองเก่า พ.ศ. 2538 ห้ามมิให้ผู้ใดก่อสร้าง ดัดแปลง อาคารที่มีความสูงกว่า 12 เมตร ขึ้นไป บริเวณพื้นที่เมืองเก่าโดยรอบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

แนวคิดในการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

แนวคิดขององค์กรยูเนสโกเป็นแนวคิดหลักในการปรับปรุงพื้นที่ เพื่อกำหนดว่าอะไรคือความเป็นของแท้ (authenticity) และความสมบูรณ์ขององค์รวม (integrity) โดยการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างบริเวณพื้นที่อนุรักษ์และสภาพแวดล้อมโดยรอบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทัศนียภาพของโบราณสถาน ความสัมพันธ์นี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พื้นที่นั้นมีคุณค่า สร้างความประทับใจและ

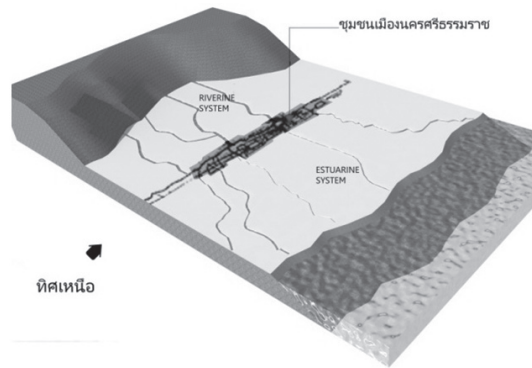
ประวัติศาสตร์ และปรัชญาคติความเชื่อที่เกี่ยวข้อง

จากประวัติการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ในหลักฐานตำนานกล่าวว่า พระนางเหมชาลา พระทนต์มารยาธธิดาพระพันธุธาตุมหาประดิษฐาน บนหาดทรายแก้ว ต่อมาในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชจึงได้สร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุและสร้างเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 18 แต่เดิมนั้นไม่มีพระภิกษุจำพรรษาอยู่ที่วัด จนเมื่อ พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสเมืองนครศรีธรรมราชทรงเห็นว่าสมควรให้มีพระสงฆ์มาจำพรรษาและได้พระราชทานนามว่า “วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร” (วิเชียร ณ นคร และคณะ 2521)

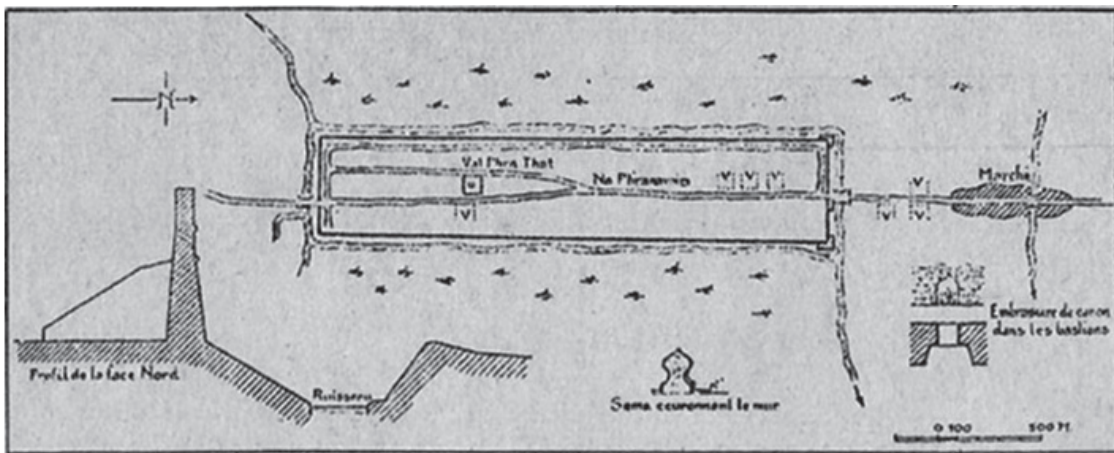
สภาพภูมิศาสตร์และผังเมืองเดิม นครศรีธรรมราช

เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองซึ่งมีที่ตั้งเริ่มแรกอยู่ริมทะเลชายฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนแนวสันทราย ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนทรายและการกระทำของน้ำทะเลเป็นระยะเวลายาวนาน แนวสันทรายที่ทอดตัวเป็นแนวจากเหนือถึงใต้มีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร (ภาพที่ 2) และมีลำน้ำต่างๆ ที่ไหลผ่านตัวเมืองจากด้านตะวันตกไปยังด้านตะวันออก ได้แก่ คลองท่าวัง คลองนครน้อย (คลองหน้าเมือง) คลองป่าเหล่า คลองคูพาย โดยทำหน้าที่เป็นคูเมือง ซึ่งส่งผลให้ลักษณะของผังเมืองเดิมเป็นรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า และมีลักษณะแคบยาว โดยพบว่าในอดีตได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือกลุ่มศาสนสถานส่วน

เหนือ กลุ่มศาสนสถานส่วนใต้ และส่วนกลางเป็นจวนเจ้าเมือง ซึ่งปัจจุบันคือศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีถนนราชดำเนินเป็นแกนกลางและเชื่อมส่วนต่างๆ ของเมือง เน้นความสำคัญไปที่พระบรมธาตุเจดีย์ รวมทั้งมีกำแพงและคูเมืองล้อมรอบ (มหาวิทยาลัยศิลปากร 2539) (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 2 แสดงสภาพภูมิศาสตร์ชุมชนเมืองนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3 แสดงแผนที่เมืองเก่านครศรีธรรมราช เขียนภาพโดยวิศวกรชาวฝรั่งเศสชื่อเดอลามาร์ (La Marre) เมื่อ พ.ศ. 2230 ที่มา : เมืองคอนดอทคอม “แผนที่เมืองเก่านครศรีธรรมราช”, สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2556, <http://www.gotonakhon.com/?p=12368>.

โดยจากผลการศึกษาในด้านด้านการสร้างและสภาพภูมิศาสตร์ของการก่อตั้งเมือง พบว่าพระบรมธาตุเจดีย์แต่เดิมตั้งอยู่บนพื้นที่หาดทราย จึงนำมาเป็นแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่ลานด้านหน้าวัด เพื่อให้มีความสอดคล้องกับตำนานและแนวทางการอนุรักษ์ที่ส่งเสริมความสมบูรณ์ขององค์รวมของสภาพพื้นที่แหล่งมรดก

สภาพทั่วไปของพื้นที่

บริเวณพื้นที่แหล่งมรดกตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเมืองเก่านครศรีธรรมราชสมัยอยุธยา ในสภาพปัจจุบันประกอบด้วยอาคารและสิ่งก่อสร้างสำคัญจำนวนมาก โดยมีวัดพระมหาธาตุฯ และพระบรมธาตุเจดีย์เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ และมีถนนราชดำเนินเป็นเส้นทางสัญจรสายหลักและเป็นแนวแกนของเมืองพุ่งโอบล้อมบริเวณที่เป็นที่ตั้งของวัดพระมหาธาตุฯ ไว้ ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ ในพื้นที่เมืองเก่า เช่น โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถาน

ภาพที่ 4 แสดงประเพณีแห่ผ้าในพื้นที่บริเวณลานหน้า
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ที่มา : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ “ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ”, สืบค้น 18
กันยายน 2557, <http://pirun.ku.ac.th/~b5411050651/page3.html>.

ศึกษา ศาสนสถานและอาคารพาณิชย์ ก็ตั้งกระจายตาม
แนวถนนถนนราชดำเนิน สำหรับพื้นที่ซึ่งอยู่ติดลึกเข้าไป
ตามถนนราชดำเนินส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่อาศัย (ภาพที่ 5)
โดยปัจจุบันบทบาทของพื้นที่แหล่งมรดกเป็นพื้นที่ที่
มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด รวมทั้ง
เป็นสถานที่จัดกิจกรรมงานประเพณีด้านศาสนาและ
วัฒนธรรมของชุมชน

โดยกิจกรรมของชุมชนในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อพื้นที่
แหล่งมรดก เช่น อาคารที่สร้างขึ้นใหม่ภายในบริเวณวัด
มีรูปแบบ และตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้บบัง
ทศนียภาพของโบราณสถานและองค์พระบรมธาตุเจดีย์

ผลการศึกษาการวิเคราะห์

1. การใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม เมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2551

ในส่วนของพื้นที่บริเวณวัดพระมหาธาตุฯ ถือได้ว่ามีความ
สำคัญต่อการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมือง
เก่าเป็นอย่างมาก แม้ว่าในเขตผังเมืองรวมให้ความดูแล

และคุ้มครองต่อโบราณสถาน ตลอดจนสถานที่สำคัญของ
เมือง โดยการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภท
อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมบริเวณพื้นที่เขตเมืองเก่า แต่พบ
ว่าการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่โดยรอบมิได้
แสดงเจตนาที่จะดูแลรักษาหรือให้ความคุ้มครองต่อ
พื้นที่ในอนาคตได้ เช่น บริเวณโดยรอบพื้นที่กันชนที่
กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่น
ปานกลาง และการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม
ดังนั้นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่กำหนดขึ้นบริเวณโดยรอบ
พื้นที่กันชน จึงไม่มีความเหมาะสมต่อการอนุรักษ์พื้นที่
เท่าที่ควร (ภาพที่ 6)

2. ระบบการสัญจร

2.1 ภายในพื้นที่แหล่งมรดกมีถนนราชดำเนินเป็นแกน
กลางของเมืองและเชื่อมส่วนต่างๆ ของเมือง เน้นความ
สำคัญไปที่พระบรมธาตุเจดีย์ และมีโบราณสถานและ
สถานที่สำคัญ อยู่ริมสองฟากของถนนราชดำเนิน

2.2 ถนนราชดำเนินเป็นถนนสายหลักของพื้นที่ที่มีความ
หนาแน่นของการจราจร และมีการอนุญาตให้รถนำเที่ยว
ขนาดใหญ่วิ่งผ่าน ส่งผลให้เกิดความสั่นสะเทือน และ
มลภาวะ ซึ่งอาจส่งผลให้โบราณสถานและสถานที่สำคัญ
เกิดความเสียหายขึ้นได้ (ภาพที่ 7)

3. พื้นที่เปิดโล่งและมุมมอง

3.1 พื้นที่โล่งที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และ
มีความสัมพันธ์กับองค์พระบรมธาตุเจดีย์ บางส่วนถูก
บุกรุกเพื่อการอยู่อาศัย หรือใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
เช่น บริเวณภายในวัดพระมหาธาตุ มีการสร้างอาคารร้าน
ค้าขายดอกไม้ธูปเทียน และอาคารสำนักจัดผลประโยชน์
อยู่ในตำแหน่งที่ใกล้กับโบราณสถาน ส่งผลเสียกับ
ทัศนียภาพภายในวัด บริเวณคูเมืองด้านทิศตะวันออก
ทิศตะวันตกและทิศใต้ มีการสร้างอาคารที่พักอาศัยถาวร
ทับแนวกำแพงเมืองและคูเมืองเดิม

ภาพที่ 5 แผนที่แสดงการใช้อาคาร

ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2551

3.2 ลักษณะรูปแบบของพื้นที่โล่งมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ไม่สอดคล้องกับโบราณสถานและเสียความเป็นเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่ เช่น บริเวณลานหน้าวัดพระมหาธาตุฯ มีรูปแบบทางภูมิสถาปัตยกรรมที่มีทางเดินเป็นเส้นโค้ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิหารที่เป็นโบราณสถานสำคัญในพื้นที่ บริเวณศาลากลางจังหวัดซึ่งอดีตเคยเป็นจวนของเจ้าเมืองและมีหออพระพุทธรูปสำคัญ แต่กลับไม่ให้ความสำคัญของการเปิดมุมมองของหออพระพุทธรูปสำคัญ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในบริเวณพื้นที่ เป็นต้น

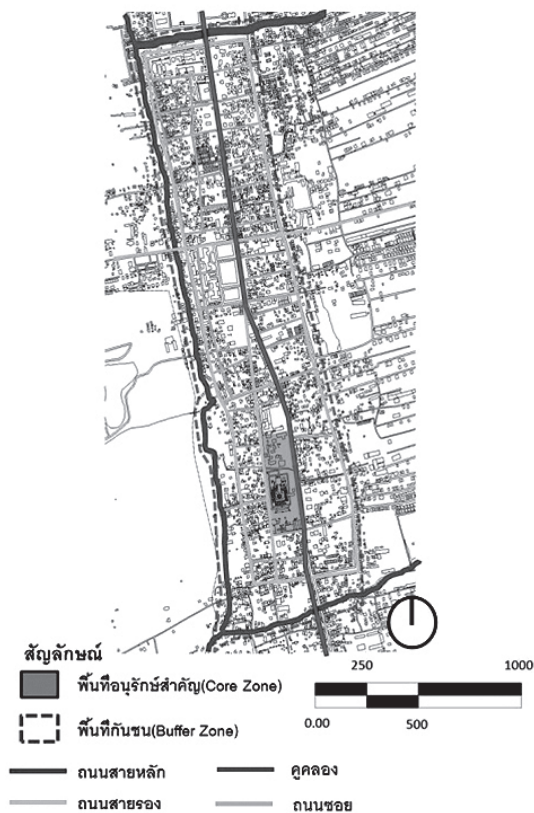
ภาพที่ 6 แผนที่แสดงผังเมืองรวมเมืองนครศรีธรรมราชฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2

ที่มา: สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2551

3.3 พระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นที่ยศของเมือง ซึ่งจะต้องรักษาความเป็นที่ยศของเมืองไว้ ในจุดที่สามารถมองเห็นได้ง่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทิศทางที่มองเห็นจากถนนราชดำเนิน (ภาพที่ 8)

4. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4.1 มีการอนุญาตให้รถนำเที่ยวขนาดใหญ่สามารถเข้ามา

ภาพที่ 7 แผนที่แสดงโครงข่ายการสัญจร

ในบริเวณพื้นที่ได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาการจราจรและทำให้โบราณสถานที่สำคัญในพื้นที่เกิดการชำรุดเสียหายได้

4.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันจะเน้นไปที่บริเวณวัดพระมหาธาตุฯ เพียงอย่างเดียว โดยไม่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่นๆ โดยรอบที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เช่นกัน

แนวทางในการปรับปรุงพื้นที่แหล่งมรดกเพื่อการอนุรักษ์

1. พื้นที่อนุรักษ์สำคัญ (Core zone)

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารได้มีการแบ่งเขตสังฆาวาส

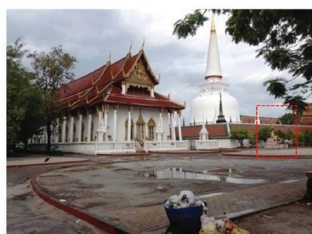
ภาพที่ 8 แผนที่แสดงบริเวณที่มองเห็นจากเส้นทางการเข้าถึง

และเขตพุทธาวาส มีการจัดพื้นที่เป็นส่วนจอดรถ ลานจัดกิจกรรมทางศาสนา และส่วนร้านค้าสำหรับผู้ที่มานมัสการพระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งยังขาดการจัดระเบียบให้มีความเหมาะสม โดยปัญหาที่เกิดขึ้นภายในบริเวณวัดจะแยกพิจารณาออกเป็น 3 ประเด็นคือ

1. ปัญหาด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรม คือ บริเวณพื้นที่ลานหน้าวัดพระมหาธาตุฯ มีรูปแบบทางเดินเป็นเส้นโค้ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิหารที่เป็นโบราณสถานสำคัญในพื้นที่ รวมทั้งในด้านปรัชญาคติความเชื่อในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ที่ก่อตั้งบนพื้นที่หาดทราย และตำแหน่งติดตั้งองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมไม่เหมาะสม เช่น เสาไฟแสงสว่างและการติดตั้งป้ายโฆษณาบริเวณหน้าวัด

2. ปัญหาด้านมุมมอง คือตำแหน่งของอาคารสำนักงาน จัดผลประโยชน์และศาลาขายดอกไม้ของวัด รูปปั้นต่างๆ ที่สร้างขึ้นในภายหลัง บดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์จากมุมมองที่สำคัญของวัด กลุ่มอาคารร้านค้าของ ที่ระลึกตั้งอยู่ในตำแหน่งที่บดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์จากมุมมองในการเข้าถึงด้านทิศใต้

3. ปัญหาด้านอาคารคือ อาคารที่สร้างขึ้นใหม่ส่วนใหญ่ สร้างขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น ร้านขายของที่ระลึก ที่ขายดอกไม้ มีลักษณะรูปแบบไม่สอดคล้องกับโบราณสถานภายในวัด (สี รูปแบบ วัสดุ ขนาด ฯลฯ)

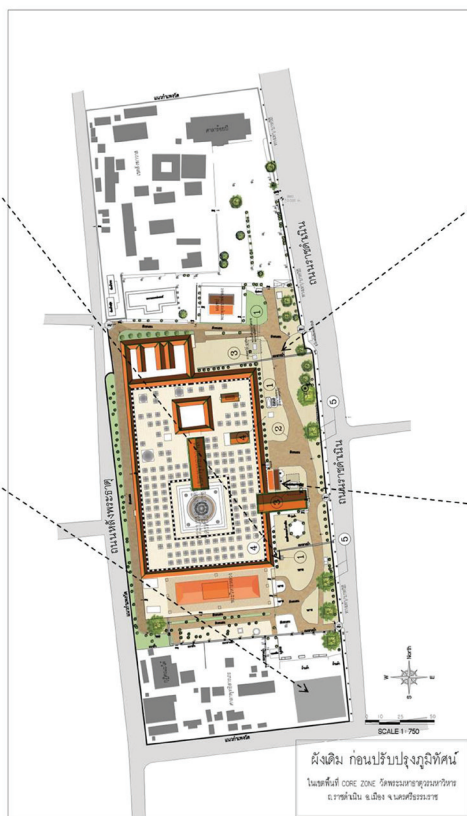
อนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้า สีน ตั้งอยู่หน้าพระวิหารคด ซึ่งเป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นใหม่ ทำลายทัศนียภาพมุมมองทางด้านทิศเหนือของวัดซึ่งเป็นมุมมองที่สำคัญ

กลุ่มอาคารร้านค้าของที่ระลึกและกาแฟ ด้านทิศใต้ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่บดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์จากมุมมองในการเข้าถึงด้านทิศใต้

บริเวณด้านหน้าวัดมีการติดตั้งป้ายโฆษณาตลอดแนว ทำให้บดบังองค์พระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญ

อนุสาวรีย์พระเจ้าศรีธรรมไตรภพ เจ้าชายทณูกรมและพระนางเลือนขาว ศาลาขายดอกไม้รูปเทียน ตั้งอยู่หน้าพระวิหารคด ทำลายทัศนียภาพมุมมองทางด้านทิศเหนือของวัดซึ่งเป็นมุมมองที่สำคัญ

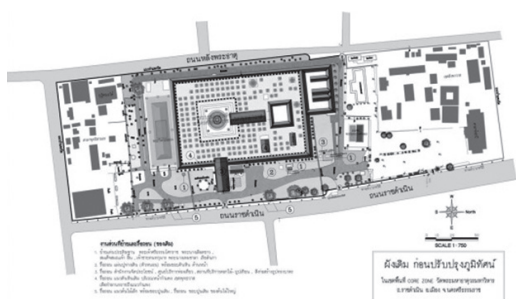
อาคารสำนักจัดผลประโยชน์ ศาลาขายดอกไม้รูปเทียน ป้ายตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าทางเข้าวิหารคด ซึ่งเป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ ทำลายทัศนียภาพมุมมองทางเข้า

ภาพที่ 9 แสดงปัญหาด้านต่างๆ ในพื้นที่อนุรักษ์สำคัญ

แนวความคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์
เพื่อส่งเสริมคุณค่าของแหล่งมรดก

การปรับปรุงพื้นที่ให้มีเอกลักษณ์และส่งเสริมความสำคัญ
ของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและองค์ประกอบโดย
รอบ ซึ่งในการพัฒนานั้นจะต้องสามารถรองรับกิจกรรม
และวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยมีแนวคิดในการปรับปรุง
ดังนี้

1. พัฒนาและส่งเสริมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ให้เป็นที่หมายตาที่มีความสง่างามและมีความโดดเด่นของเมือง โดยรื้อย้ายอาคารที่สร้างใหม่ที่ใกล้เคียงโบรณสถาน และอยู่ในตำแหน่งที่บดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์ เพื่อส่งเสริมคุณค่าของโบรณสถาน และสร้างอาคารใหม่ในตำแหน่งที่ไม่บดบังโดยมีรูปแบบอาคารที่มี

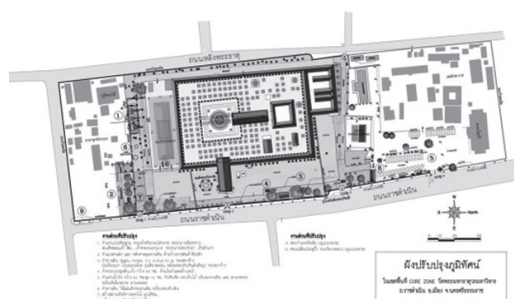

ภาพที่ 10 แผนที่แสดงผังก่อนการปรับปรุง

ความกลมกลืนกับโบราณสถาน และสามารถบ่งบอก
ได้ว่าเป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ รวมถึงการออกมาตรการ
ควบคุมการห้ามก่อสร้างอาคารภายในพื้นที่

2. อนุรักษ์องค์ประกอบที่สำคัญในพื้นที่โดยการส่งเสริมความสำคัญ และสะท้อนถึงบรรยากาศเดิมตามรูปแบบพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์โดยเน้นและให้ความสำคัญกับพระบรมธาตุเจดีย์ วิหารต่างๆ โดยรอบ และลานทรายตามปรัชญา คติความเชื่อในการก่อตั้งพระบรมธาตุบนพื้นที่หาดทรายแก้ว

3. ปรับปรุงพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดให้มีเอกลักษณ์และสามารถรองรับกิจกรรมประเพณี การท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการของชุมชนโดยรอบได้

ภาพที่ 11 แผนที่แสดงผังหลังการปรับปรุง

ภาพที่ 12 แสดงแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ลานด้านหน้าทางทิศใต้โดยเพิ่มพื้นที่ของลานทรายให้สอดคล้องกับตำนานของวัด พระมหาธาตุฯ และปรับปรุงทางเท้าที่เป็นเส้นโค้งเป็นทางเดินเส้นตรงเพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวกั้นและทางเข้าพระวิหาร รวมทั้งรื้อย้ายอาคารและอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าสุริเยन्द्रมหาราชไว้ในบริเวณพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อเพิ่มคุณภาพของมมมองที่สำคัญของวัด

ภาพที่ 13 แสดงแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ลานด้านหน้าทางเข้าวัดโดยเพิ่มพื้นที่ของลานทราย และตั้งรั้วย้ายอาคารขายดอกไม้ ฐานเทียนและอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นใหม่ไว้ในบริเวณพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อเพิ่มคุณภาพของมุมมองที่สำคัญของวัด

ภาพที่ 14 แสดงแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ร้านขายสินค้าที่ระลึก โดยย้ายส่วนร้านค้าไปอยู่ด้านในเพื่อเปิดมุมมองในการเข้าถึงองค์พระบรมธาตุเจดีย์ทางทิศใต้

ภาพที่ 15 แสดงแนวทางการปรับปรุงพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์บริเวณทางทิศใต้ของพระวิหารหลวง ซึ่งประกอบไปด้วยต้นไม้ใหญ่ และมีบรรยากาศที่สงบร่มรื่น โดยเป็นที่รวมรูปปั้นต่างๆ ที่สร้างในยุคหลังซึ่งอยู่ในตำแหน่งที่บดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์ในบริเวณลานหน้าวัด ได้แก่ รูปปั้นพระนางเหมชาลา และเจ้าชายทณกุมาร รูปปั้นสมเด็จพระสมณะเจ้าสิน รูปปั้นพระเจ้าศรีธรรมโศกราชและพระนางเลียดขาว

2. พื้นที่กันชน (Buffer zone)

จากประเด็นการวิเคราะห์ด้านกายภาพทั่วไปของพื้นที่ได้นำมาสู่แนวความคิดในการปรับปรุงบริเวณพื้นที่กันชนในประเด็นต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปแนวความคิดในการปรับปรุงพื้นที่ได้ ดังนี้

แนวคิดในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม เมืองนครศรีธรรมราช

1. เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณโดยรอบพื้นที่กันชนโดยเป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยเพื่อลดความหนาแน่นและสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ของแหล่งมรดกปัจจุบันและอนาคต
2. ควบคุมการใช้ประโยชน์อาคารและกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางอนุรักษ์ เช่น สถานบันเทิง การค้าส่งขนาดใหญ่ เป็นต้น

แนวคิดในการปรับปรุงระบบการสัญจร

1. ปรับปรุงทางข้ามบริเวณหน้าวัดพระมหาธาตุฯ และสถานที่สำคัญอื่นๆ โดยปรับพื้นผิวถนนเป็นแบบพิเศษเพื่อลดความเร็วของรถ และขยายทางเดินเท้าโดยมีรั้วเฝ้าเชื่อมต่อระหว่างโบราณสถานและกิจกรรมร้านค้าริมสองฟากของถนนราชดำเนิน และใช้อุปกรณ์บาวิลิให้มีความเหมาะสม โดยไม่ทำลายทัศนียภาพขององค์พระบรมธาตุเจดีย์
2. การจัดระเบียบของการสัญจรและลำดับศักดิ์ของถนนใหม่ โดยลดความเป็นถนนสายหลักของถนนราชดำเนินโดยใช้ถนนพัฒนาการคูขวางหรือถนนสายอื่นๆ เป็นทางเลือกเมือง ยกเลิกการอนุญาตให้รถนำเที่ยวและรถบรรทุกขนาดใหญ่เข้ามาในบริเวณพื้นที่แหล่งมรดกเพื่อลดความ

หนาแน่นของการจราจรและการสิ้นเปลืองที่อาจส่งผลกระทบต่อพระบรมธาตุเจดีย์และโบราณสถานที่สำคัญและเพิ่มระบบขนส่งสาธารณะและรถนำเที่ยว รวมทั้งจัดหาที่จอดรถยนต์และรถจักรยานยนต์โดยให้อยู่ด้านนอกเขตพื้นที่กันชน (ภาพที่ 16)

แนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่เปิดโล่งและมุมมอง

1. ขึ้นทะเบียนโบราณสถานคูเมืองทั้งสี่ด้าน กำหนดขอบเขตของคูเมืองโดยการขุดลอกให้ปรากฏชัดเจน รื้อย้ายสิ่งก่อสร้างที่รุกรานบริเวณพื้นที่แนวกำแพงเมืองและคูเมือง และจัดภูมิทัศน์ที่มีรูปแบบถูกต้องตามรูปแบบเดิม
2. ควบคุมการติดตั้งป้ายโฆษณาบริเวณริมรั้ววัดทุกชนิดเพื่อป้องกันการบดบังโบราณสถานและปัญหาสภาพแวดล้อมทางมลพิษ (visual pollution) รวมถึงกำหนดพื้นที่ห้ามก่อสร้างอาคารและควบคุมความสูงและรูปแบบอาคารบริเวณโดยรอบโบราณสถานและในเส้นทางการเข้าถึงหลัก โดยไม่ให้มีความสูงเกิน 12 เมตรที่สันหลังคา (ภาพที่ 17)

แนวความคิดในการปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. จัดเส้นทางการท่องเที่ยว และกำหนดพื้นที่จอดรถของสถานที่สำคัญโดยไม่กีดขวางทางจราจร
2. ควบคุมรถนำเที่ยวขนาดใหญ่ไม่ให้เข้ามาในเขตพื้นที่อนุรักษ์สำคัญ และพื้นที่กันชน โดยกำหนดพื้นที่จอดรถนำเที่ยวขนาดใหญ่ให้อยู่นอกพื้นที่แหล่งมรดก รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพระบบขนส่งสาธารณะให้สามารถเข้าสู่พื้นที่ เช่น มีบริการรถนำเที่ยวโดยรถลาก ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในจำนวนมาก

ภาพที่ 16 แผนที่แสดงแนวความคิดในการปรับปรุงระบบ
สัญจร

ภาพที่ 17 แผนที่แสดงแนวความคิดในควบคุมอาคาร

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญด้านมรดกทางวัฒนธรรมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร สู่การเสนอชื่อเป็นแหล่งมรดกโลกนั้น ศึกษาจากเกณฑ์การพิจารณาในการขึ้นบัญชีแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของยูเนสโก กฎหมายต่างๆ ที่ควบคุมในพื้นที่ แนวคิดในการอนุรักษ์แหล่งมรดก ประวัติ และปรัชญาคติความเชื่อที่เกี่ยวข้อง และนำผลการวิเคราะห์ทางด้านกายภาพในแต่ละด้านมาเป็นแนวความคิดในการปรับปรุง โดยผลจากการศึกษาได้พบประเด็นที่สำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ

1. พระบรมธาตุเจดีย์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของเมืองและผังเมืองเดิม จากการก่อตั้งเมืองบนสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นสันทราย ซึ่งส่งผลให้ลักษณะของผังเมืองเดิมเป็นรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมีถนนราชดำเนินเป็น

แกนกลางและเชื่อมส่วนต่างๆ ของเมือง โดยจะเน้นความสำคัญไปที่พระบรมธาตุเจดีย์และมีความสอดคล้องกับตำนานที่ประดิษฐานพระทันตธาตุ บนหาดทรายแก้ว ซึ่งผลในการศึกษาประเด็นเหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้มีความเหมาะสมถูกต้องตามหลักดินนิยมและส่งเสริมความสำคัญของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและพระบรมธาตุเจดีย์

2. กิจกรรมชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องมีผลกระทบต่อวัดพระมหาธาตุฯ และพื้นที่โดยรอบ เช่น ภายในบริเวณวัดมีการสร้างอาคารร้านค้า อาคารขายดอกไม้ธูปเทียน ซึ่งมีรูปแบบและตำแหน่งอาคารที่ไม่เหมาะสม อาคารบริเวณโดยรอบวัดแม้จะมีการควบคุมความสูง แต่ไม่ได้ควบคุมถึงลักษณะและรูปแบบที่มีความสอดคล้องกับพื้นที่ หรือมีการบุกรุกพื้นที่กำแพงเมืองที่แสดงขอบเขตของเมืองเก่า เป็นต้น

จากผลการศึกษาได้นำไปเป็นแนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อสู่การเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. พื้นที่อนุรักษ์สำคัญ (Core Zone) โดยพัฒนาและส่งเสริมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารให้เป็นที่ยี่หมายตาของเมือง และอนุรักษ์องค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญภายในวัด โดยปรับปรุงพื้นที่ลานหน้าวัดให้เป็นลานทราย เพื่อสะท้อนถึงบรรยากาศเดิม และปรับรูปแบบทางเดินเป็นเส้นตรง ให้สามารถรองรับกิจกรรมประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ รื้อย้ายอาคารและรูปปั้นสร้างใหม่ที่ใกล้โบราณสถานและอยู่ในตำแหน่งที่บดบังทัศนียภาพของพระบรมธาตุเจดีย์ และสร้างอาคารใหม่ในตำแหน่งที่ไม่บดบัง โดยมีรูปแบบอาคารที่มีความกลมกลืนกับโบราณสถาน รวมถึงออกมาตรการควบคุมการห้ามก่อสร้างอาคารภายในพื้นที่

2. พื้นที่กันชน (Buffer Zone) อาจมีการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์และพัฒนาเมืองเพิ่มโดย

2.1 กำหนดนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม และกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่โดยรอบให้มีความสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ เช่น การท่องเที่ยว เป็นต้น รวมถึงการควบคุมหรือการห้ามประกอบกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ เช่น สถานบริการ อาคารสำหรับกึ่งเก็บ ขนถ่ายหรือรวบรวมวัสดุ และศูนย์ค้าส่งขนาดใหญ่ในพื้นที่กันชนและพื้นที่โดยรอบ

2.2 แนวทางปรับปรุงระบบการสัญจร โดยกำหนดการเข้าถึงที่เชื่อมต่อกับเส้นทางหลักและเส้นทางรองสำหรับการเข้าถึงด้วยรถยนต์ และกำหนดมาตรการห้ามรถขนาดใหญ่เข้าพื้นที่ เพราะทำให้เกิดความสั่นสะเทือนและมลภาวะ และอาจส่งผลให้โบราณสถานและสถานที่สำคัญเกิดความเสียหายขึ้นได้ รวมทั้งจัดหาที่จอดรถยนต์และรถนำเที่ยวขนาดใหญ่ให้อยู่ด้านนอกเขตพื้นที่กันชน และเพิ่มระบบขนส่งสาธารณะและรถนำเที่ยว ตลอดจนปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสม

2.3 แนวทางปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยให้มีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ในภาพรวม ซึ่งแม้ว่าจะมีการควบคุมความสูงไม่เกิน 12 เมตรแล้ว ควรมีการกำหนดมาตรการควบคุมอื่นๆ เช่น พื้นที่เปิดโล่งของอาคาร รูปแบบอาคาร การใช้สี และการติดตั้งป้ายต่างๆ รวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพื้นที่อาคารโบราณสถานในพื้นที่ เช่น หอพระพุทธสิหิงค์ บริเวณศาลากลางจังหวัด กำแพงเมืองและคูเมืองเดิม เพื่อลดมลพิษและส่งเสริมทัศนียภาพที่ดีในพื้นที่แหล่งมรดก

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ยังคงมีรายละเอียดในประเด็นอื่นเพิ่มเติมคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขโดยไม่ลดรอนสิทธิ์ของประชาชน ขณะเดียวกันในการออกมาตรการใดๆ ก็ตามควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้มาตรการเหล่านั้นสามารถนำไปปฏิบัติด้วยความร่วมมือของชุมชนและทำให้มาตรการเหล่านั้นประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ และมีความสอดคล้องกับการประกาศคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. *พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504*. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์สมพันธ์ จำกัด, 2546.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. *การเตรียมการขึ้นทะเบียนแหล่งมรดกโลก*. กรุงเทพฯ : บริษัท โมโนกราฟ สตูดิโอ จำกัด, 2556.

เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. *“ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ.”* สืบค้น 18 กันยายน 2557. <http://pirun.ku.ac.th/~b5411050651/page3.html>.

- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะขิทธิ. **การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. **ประวัติศาสตร์อารยธรรมภาคใต้**. กรุงเทพฯ : สวีรียาสาน, 2544.
- เมืองคอนดอทคอม. **“แผนที่เมืองเก่านครศรีธรรมราช.”** สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2556. <http://www.gotonakhon.com/?p=12368>.
- วิเชียร ณ นคร และคณะ. **นครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์, 2521.
- ศิลปากร, มหาวิทยาลัย. **รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำแผนการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่านครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.
- สำนักงานโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 11 นครศรีธรรมราช. **ประวัติศาสตร์โบราณคดีนครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ : บริษัทเอ.พี. กราฟิก ดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด, 2543.
- สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. **การเตรียมการนำเสนอแหล่งมรดกเพื่อขึ้นบัญชีมรดกโลก**. กรุงเทพฯ : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2555.
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช. **ผังเมืองรวมนครศรีธรรมราช (ปรับปรุงครั้งที่ 2)**. นครศรีธรรมราช : (ม.ป.ท.), 2551.
- สนอดกราส, เอเดรียน. **สัญลักษณ์แห่งพระสอุป**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2542.
- Cullen, G. **Vision of Urban Design**. London: Academy Edition, 1996.
- Hedman, R., and Jaszewski, A. **Fundamentals of Urban Design**. New York: McGraw-Hill, 1979.
- Kostof, S. **The City Assembled**. London: Thames and Hudson, 1992.
- Lynch, K. **The Image of the City**. Cambridge, MA.: The MIT Press, 1960.
- Moughin, C. **Urban Design: Street and Square**. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1992.
- UNESCO. **“Operational Guidance for the Implementation of the World Heritage Convention.”** Accessed August 25, 2012. <http://whc.unesco.org/en/guidelines/>.